

Tööinspektori eesmärk pole karistamine vaid selgitamine

Berit Nuka

teavituse spetsialist

**„Tere! Me oleme Tööinspeksioonist.”
„Tere! Aga mida Te nüüd üldse
õigupoolest kontrollite?”
Nii algab vestlus ühe Tallinna kohviku
juhatajaga.**

Tööinspeksiooni Põhja inspeksiooni tööinspektor Laura Tkatšova on oma külaskäigust ette teatanud, öelnud, milliseid dokumente soovib näha ning mida kontrollida. Ometi pole kohviku juhatajal päris täpset ettekujutust, mida kontroll endast kujutab, nagu ilmselt ei tea ka suurem osa neist, keda tööinspektor pole kunagi külastanud.

Kõnealust kohvikut kontrollis Tkatšova, sest firma kuulus Tööinspeksiooni keskuse juhuvalikusse. Sellesse kord aastas koostatavasse, 40 ettevõttest koosnevasse nimekirja satuvad enamasti firmad, mida pole varem kontrollitud või kus tööinspektor pole ammu käinud. Samuti on nimekirja koostamisel kõrgendatud tähelepanu all ettevõtted, kus on esinenud õnnetusi. Lisaks keskuse juhuvalikule kontrollitakse veel inspeksiooni enda juhuvalikusse kuuluvaid firmasid ning külastatakse ettevõtteid vastavalt sihtkontrollidele ja tehakse ka järelkontrolle.

Ametijuhendi kohaselt peab inspektor aastas tegema 145 kontrolli.

Külastatud kohviku juhataja ei tea täpselt, mida tööinspektori külaskäigust oodata just seetõttu, et sedagi ettevõtet pole varem kontrollitud. Nii küsibki ta näiteks, miks Tkatšova tunneb huvi kasvõi selle vastu, miks nõudepesijad ei kasuta kummikindaid või mis tähtsust on kassapidaja töö-

koha valgustustugevusel. Ka tähendab nii mõnegi töökeskkonda puudutava dokumendi näha soovimine põhjaliku sukel-dumist paberivirnadesse.

Nõuete täitmine ettevõtjale kasulik

Just seetõttu, et ettevõtjad sageli ei saa aru kõigi reeglite mõistlikkusest, ongi Tkatšova hinnangul tööinspektori esmaseks kohustuseks oma tegevust selgitada ning suunata neid ise puudusi märkama. „Inimest tuleb mõjutada aru saama nõuete vajalikkusest. Tuleb alati selgitada, miks me midagi nõuame ja miks see vajalik on. Muidu jääb kontrollimine ja ettekirjutuste tegemine talle vaid bürokraatiaks,” räägib tööinspektor.

Nii selgitab Tkatšova kontrollakti vormistades kohviku juhatajale põhjalikult, kuidas liialt üldsõnaline ohutusjuhend võib ettevõttele endale ühel hetkel kurjalt kätte maksta või miks peab ta jälgima, et töötajad ei asuks kemikaale kasutama paljakäsi. Kontrollitud toitlustusasutus saab üldjoontes aga Laura Tkatšovalt positiivse hinnangu ning hoolimata mõnest väiksemast puudusest pole põhjust ettekirjutust teha. Seda enam, et kohviku juhataja on koostööaldis. Nii lepitakse

Laura Tkatšova (paremal) kontrollimas valgustuse vastavust nõuetele.

Foto: Berit Nuka

kokku tähtjas, milleks firma peab teatama puuduste likvideerimisest ning tõestama seda dokumentide ja võimalusel ka fotodega.

„Ettekirjutuse tegemine või tegemata jätmine sõltub pisut töandja suhtumisest. Kui ma näen, et ta suhtub töökeskkonnaga tegelemisse tõsiselt, siis ta kõrvaldab probleemid ka ilma ettekirjutuseta. Samuti võin ma järelkontrolli tegema minnes uuesti kõik asjad üle vaadata ja siis vastavalt teha ettekirjutuse või määrata sunniraha,“ lausub Tkatšova. „Samas teisest küljest võib ettekirjutus olla töandjale kasulik. Kui kontrollakti lähevad lihtsalt parandamist vajavad punktid kirja, siis ettekirjutuses on olemas konkreet- sed seadusepunk- tid iga rikkumise kohta. Inimene saab nii paremini aru, kust nõue tuli ja mida tal tuleb ette võtta. See on mingis mõttes töö- andjale selgem.“

Probleemiks töökeskkonna- spetsialistide asjatundmatus

Praeguseks veidi vähem kui aasta tööinspektori ametis olnud Tkatšova töötab varem töökesk- konnaspetsialistina ning nüüd sama valdkonna teist poolt tundma õppinuna peab ta kõige suuremaks probleemiks just seda, et vähe on neid ettevõtteid, kus teatakse hästi töökeskkonnatemaatikat ning tuntakse selle vastu huvi. „Enamikus firmades on töökeskkonnaspetsialistiks määratud lihtsalt keegi töötajatest, keda asi tegelikult väga ei köidagi. Mõned neist on lausa sellised, kes ei tea töökeskkonnast midagi, kuigi nad on läbinud vastava koolituse. Töökeskkonnaspetsialist peaks ikkagi vastavat valdkonda tundma,“ on Tkatšova veendunud. „Kui töandja ise on valdkonnast huvitatud, siis ta leiab võimaluse tellida väljast professionaalset abi või õpib ise seadusi ja määrusi paremini tundma.“

Tkatšova sõnul on lihtne aru saada, kui palju töandja on panustanud töökeskkonnategevusse: „Seda on kohe vesteldes ja pabereid vaadates ju näha, kas valdkonna peale on mõeldud, või on vajalikud dokumendid kusagilt ilma korralikult süvenemata hangitud ja need ei haaku üldse ettevõttega. Alati ei mõisteta, et ohutusjuhendid ja riskianalüüs on enda turvalisuse ja töötajate harimise jaoks, mitte Tööinspektsioonile. See ei ole paber sahtlisse panemiseks, see on oma töökeskkonna paremaks muutmiseks ja arendamiseks.“

Kuigi esmane on tööinspektori jaoks hinnata töökeskkonnas valitsevaid reaalseid

Korras dokumentatsioon võib aidata ettevõtjal tööõnnetuse korral probleeme vältida.
Foto: Berit Nuka

ohte, juhtida neile tähelepanu ja jälgida, et rikkumised saaks kõrvaldatud, siis ei tasuks ettevõtjatel suhtuda dokumentatsiooni puudustesse kergekäeliselt. „Kohati võib tunduda, et paberimajanduse kallal norimine on tühi töö, aga minu roll on selgitada töandjale, et dokumentide õigesti vormistamine on tema enda huvides. Kui õnnetuse korral on tal ette näidata dokument, mis kinnitab, et töötaja oli ohust teadlik ja oskas seda vältida, siis võib see päästa ta tõsistest tagajärgedest. Kui ta aga on realselt küll kõik vajaliku ära teinud, aga see pole dokumenteeritud, võib talle endale sellest hiljem probleeme tekkida. Nii kaua, kui pole ettevõttes õnnetust juhtunud, ei saa töandja aru, millised tagajärjed võivad olla,“ soovib

Tkatšova tööinspektori märkusi tõsiselt võtta.

Vahel ei aita ettekirjutuski

Arvututi- ja elektroonikaseadmete tootmist, hulgikaubandust, toitlustamist, kinnisvara-alast tegevust, turvatöö ja juurdlusega tegelevaid firmasid ning hoonete- ja maastikuhoolduse valdkonna ettevõtteid kontrolliv Tkatšova on tööinspektoriks oleku aja jooksul puutunud kokku kõikvõimaliku suhtumisega. On neid ettevõtjaid, kes ignoreerivad juba kirju ja telefonikõnesid, kus inspektor teatab ette oma külaskäigust. Tihti juhtub, et välja pole otsitud dokumente, mida eelnevalt on palutud. Ka suhtumine tööinspektori külastusjärgsele hinnangule erineb kardinaalselt. „Mõned tööandjad on väga koostööaltnid, helistavad enne ettekirjutuse täitmise tähtaega, küsivad nõu, informeerivad oma tegevustest ja kõrvaldavad puudusi väga hoolikalt. Mõned aga ei võta midagi ette ega reageeri ka ettekirjutusele,“ ei üllata Tkatšovat enam miski. „Ettekirjutuses ja kontrollaktis on kirjas, mis kuupäevaks tuleb teavitada astunud sammudest. Umbes 90% tööandjatest ei tee seda. Ikka tuleb hakata ise helistama, uurima ja meelde tuletama.“

Ja vabandustest ei tule ettevõtjatel enamasti puudu. „Alati püütakse selgitada, miks asi on nii ja kuidas tööinspektor peaks ikka nägema asja praktilisest vaatekohast ja kuidas nende lähenemine on mõistlikum. Sageli leitakse, et seadused on küll olemas, aga nende firma kohta need ju ometigi ei kehti,“ räägib Tkatšova tööandjate suhtumisest.

Tööinspektori võimuses on juhul, kui ettevõtja ei täida ettekirjutust, rakendada sunniraha. Tkatšova kogemus ütleb, et alati ei hoolita sellestki. Ta toob konkreetse näite: „Üks ettevõtte pikendas kõigepealt korduvalt ettekirjutuse täitmise tähtaega. Kui ma läksin järelkontrolli tegema, polnud aga ikkagi veel paljud nõuded täidetud. Lõpuks andsime veel nädala pikendust. Selle aja jooksul nad ei helistanud, ega saatnud ka kirja piltidega tehtud tööde kohta, nagu lubasid. Tähtaja täitumise päeval helistasin ning mulle vastati, et tööpäev pole veel ju läbi. Aga midagi ei saadetud ka järgmiseks päevaks. Tegime uue sunnirahahoiatuse, aga sellelegi ei reageeritud. Siis andsime aega raha vabatahtlikuks maksmiseks, kuid seda ei tehtud tähtajaks, nii et nüüd tuleb esitada kohtutäiturile sunniraha rakendamise soov.“

Samas on ka teistsuguseid näiteid. Nii jättis üks toitlustusasutus Tööinspektsiooni ettekirjutuse täitmata ning järelkontrolli käigus väitis kohviku juhataja, et ei saanud aru, et sunniraha – mis selle ettevõtte puhul oli 37 000 krooni – rakendub, kui puudusi ei kõrvaldata. Lõpuks saavutati kokkulepe, et kui puudused kõrvaldatakse kiiresti, ei nõuta sunniraha sisse. Tulemuseks oli, et kõik vajalikud tööd said tehtud kolme päevaga. „Nad küsisid abi, kuulasid sel korral hoolikalt ja tegid kõike väga korralikult. Ohtude likvideerimine on lõpuks ka meie jaoks parem lahendus,“ rõhutab Tkatšova taaskord vajadust panna tööandjad mõtlema oma töötajate tervisele.